

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามการเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๑๑)

แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

กรมการปกครองได้มีหนังสือที่ มท ๐๓๑๐.๒/๕๗๑๗ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๑ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า กรมการปกครองได้รับหนังสือจากจังหวัด เพชรบูรณ์เพื่อหารือเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน กรณี นายรังสรรค์ จันทรแปลก ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลหล่มเก่า อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ถูก ศาลจังหวัดหล่มเก่าพิพากษาลงโทษฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโพย) ว่าจะเป็นผู้ขาด คุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ หรือไม่

กรมการปกครองได้มอบหมายให้สำนักงานการสอบสวนและนิติการพิจารณาข้อหารือ ดังกล่าว สรุปความว่า เจตนารมณ์ของมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ห้ามผู้ถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กล่าวคือ ผู้ที่เป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ในการเล่นการพนัน เท่านั้น หาได้มีเจตนาห้ามผู้ร่วมเล่นด้วยไม่ เมื่อพิจารณาคำพิพากษาของศาลจังหวัดหล่มเก่าที่ พิพากษานายรังสรรค์ฯ มีความผิดฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโพย) โดยในคำบรรยายฟ้อง อัยการ (โจทก์) บรรยายฟ้องว่า จำเลย (นายรังสรรค์ฯ) เป็นผู้เล่นฝ่ายเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดิน โพย) ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๓/๒๕๔๖ ให้คำจำกัดความว่า "คนเดินโพยสลากกินรวบก็คือ ตัวแทนของเจ้ามือรับกินรับใช้ในการขายสลากกินรวบให้แก่ผู้ซื้อสลากกินรวบนั่นเอง โดยผู้เดินโพยจะ ได้คำตอบแทนจากการขายสลากกินรวบดังกล่าว" ดังนั้น นายรังสรรค์ฯ จึงมิใช่เจ้ามือหรือเจ้าสำนักที่ เป็นผู้รับกินรับใช้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่าคดีอาญาถึงที่สุดแล้วหรือไม่ ประการใด ข้อเท็จจริงจึงยังไม่เป็นที่ยุติว่านายรังสรรค์ฯ ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับ กฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักหรือไม่ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายรังสรรค์ฯ ถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโพย) ย่อมไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานความผิดเป็น เจ้ามือหรือเจ้าสำนักแต่อย่างใด

ต่อมากรรมการปกครองให้สำนักการสอบสวนและนิติการพิจารณาทบทวนข้อหาหรือ
ดังกล่าวอีกครั้ง เนื่องจากนายรังสรรค์ฯ ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้
(คนเดินโปย) อันเข้าลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
ท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เพราะเป็นผู้เดินโปยสลากกินรวบ ก็คือตัวแทนของเจ้ามือรับกินรับใช้
ซึ่งเป็นผู้เล่นฝ่ายเจ้ามือรับกินรับใช้ สำนักการสอบสวนและนิติการได้พิจารณาทบทวนแล้ว สรุปความ
ได้ว่า ในกรณีนี้ต้องพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของศาลว่าต้องการลงโทษนายรังสรรค์ฯ ในฐานะผู้เล่นฝ่าย
เจ้ามือรับกินรับใช้ที่เป็นเพียงคนเดินโปยหรือเป็นผู้เล่นฝ่ายเจ้ามือที่เป็นผู้จัดให้มีการเล่นซึ่งเป็น
นายทุนรับกินรับใช้เองหรือไม่ หากปรากฏข้อเท็จจริงว่านอกจากเป็นผู้เดินโปยแล้วยังมีพฤติการณ์
เป็นเจ้ามือรายย่อยรับกินรับใช้เองส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งส่งให้เจ้ามือรายใหญ่กว่าแล้ว นายรังสรรค์ฯ
ก็ตกเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก อัน
เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระ
พุทธศักราช ๒๔๕๗ แต่หากได้ความว่า นายรังสรรค์ฯ เป็นผู้เดินโปยนำส่งให้เจ้ามือรับกินรับใช้แต่
เพียงอย่างเดียวก็ย่อมไม่ตกเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็น
เจ้ามือหรือเจ้าสำนัก และไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

กรรมการปกครองได้เสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายของ
กระทรวงมหาดไทย ซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า การพิจารณาว่าผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องไม่มี
ลักษณะต้องห้าม คือ เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนัน
ในฐานะความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนักตามความในมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะ
ปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าศาลได้พิพากษาลงโทษผู้กระทำ
ผิดในฐานะความผิดนั้นจริง แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายรังสรรค์ฯ ได้ถูกศาลจังหวัดหล่มเก่า
พิพากษาว่ามีความผิดเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโปย) และนายรังสรรค์ฯ รับสารภาพ ลดโทษให้
หนึ่งในสามแล้ว คงให้ลงโทษฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโปย) จำคุก ๓ เดือน และปรับ
๓,๐๐๐ บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๒ ปี และเนื่องจากพระราชบัญญัติล้างมลทินใน
วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ.
๒๕๕๐ มาตรา ๓ และมาตรา ๔ บัญญัติว่า ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษ
หรือให้กักกันและให้หมายความรวมถึงผู้ถูกลงโทษโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการ
ถูกลงโทษโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิด
ต่างๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้นๆ ซึ่งจาก
ข้อเท็จจริง นายรังสรรค์ฯ ได้กระทำความผิดก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ และศาลได้พิพากษาลงโทษ
ฐานเป็นเจ้ามือรับกินรับใช้ (คนเดินโปย) ซึ่งคดีถึงที่สุดแล้ว ย่อมถือว่าได้พ้นโทษแล้วก่อนวันที่ ๕
ธันวาคม ๒๕๕๐ นายรังสรรค์ฯ จึงได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ โดยถือว่า นาย

รังสรรค์ฯ มิได้เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้น แต่คณะกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายของกระทรวงมหาดไทยยังมิได้พิจารณาตีความในประเด็นตามข้อหาหรือว่าแนวทางใดเป็นแนวทางที่ถูกต้องตามที่กรมการปกครองเสนอแต่อย่างใด

กรมการปกครองจึงขอหารือว่า หากบุคคลใดถูกศาลพิพากษาลงโทษในฐานะความผิดเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ (คนเดินโพย) จะถือว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมการปกครอง โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นว่า มาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ ได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านไว้ประการหนึ่งว่า จะต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการพนันในฐานะความผิดเป็นเจ้าของหรือเจ้าสำนัก ซึ่งตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ได้กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดโดยแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้จัดให้มีการเล่นพนันและฝ่ายผู้เข้าเล่นพนัน โดยการกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ (คนเดินโพย) ตามที่หารือนี้ เป็นความผิดในฝ่ายผู้จัดให้มีการเล่นพนัน เนื่องจากมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ซึ่งคือเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก การที่ศาลได้พิพากษาลงโทษนายรังสรรค์ฯ ในฐานะความผิดเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ (คนเดินโพย) นั้น มิใช่เป็นการกำหนดฐานความผิดให้แตกต่างจากความผิดฐานเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ แต่เป็นการอธิบายลักษณะของการกระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การที่นายรังสรรค์ฯ ถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้าของที่ดินรับใช้ (คนเดินโพย) จึงมีผลให้นายรังสรรค์ฯ เป็นผู้ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามในการเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๑๑) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ

สำหรับในกรณีนี้แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่านายรังสรรค์ฯ ได้กระทำความผิดก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนที่พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๕๐ จะมีผลใช้บังคับ แต่โดยที่การล้างมลทินตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลเป็นการล้างมลทินเฉพาะโทษที่ต้องโทษได้รับ และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ มีผลใช้บังคับเท่านั้น โดยที่มิได้มีบทบัญญัติใดที่กำหนดให้ลบล้างพฤติกรรมการกระทำความผิดด้วย ดังนั้น การที่นายรังสรรค์ฯ ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับและจำคุก ๓ เดือน โดยโทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี นายรังสรรค์ฯ จึงไม่ได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ
(คุณพรทิพย์ จาละ)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มีนาคม ๒๕๕๒